

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาวิเคราะห์การใช้ปาฏิหาริย์สามของพระพุทธเจ้า และพระสาวกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ผู้วิจัย	: พระวิชัย ปญฺญารโ (แก้วบัวลา)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระมหาประมวณ ฐานตฺตฺโต, ป.ธ. ๖ พธ.บ.(ภาษาไทย), M.A. (Ling), M.A, Ph.D. (Pali & Bud) : ดร.ประยูร แสงใส, ป.ธ.๔ พ.ม., พธ.บ., M.A., (Ed) P.G.Dip. in Journalism, Ph.D. (Education)
วันที่สำเร็จการศึกษา	: ๒๕ / มีนาคม / ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าและพระสาวก ๒) เพื่อศึกษาปาฏิหาริย์สามในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าและพระสาวก

จากการวิจัย พบว่าวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าและพระสาวกนั้นเป็นการนำแบบอย่างของการดำรงชีวิตอันประเสริฐที่เรียกว่าพรหมจรรย์ ออกไปเผยแผ่แก่ประชาชนโดยมีเป้าหมาย คือ เพื่อประโยชน์แก่อกุศล เพื่อความสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก พระพุทธเจ้าตรัสว่าให้เผยแผ่ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ ไม่ใช่จะไปอ่อนวอนต่อเทวดาหรือไปขอฟังเทวดาเพราะเทวดาที่เป็นมิฉนาคทิฎฐิก็มี ดังนั้น พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย วิธีการเผยแผ่ของพระสาวกก็เช่นกันเดียวกันกับพระพุทธเจ้า คือ การเริ่มต้นจากการสนทนากัน แล้วค่อยโน้มน้าวเข้าสู่หลักธรรมต่างๆตามสมควรแก่อุปนิสัยของแต่ละบุคคลเป็นลำดับ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพระสัทธรรมยิ่งขึ้นไป มีการใช้ภาษาที่นุ่มนวล สละสลวย เหมาะสม ด้วยความตั้งใจสอนหรือเผยแผ่โดยเคารพตามหลักการสอน ๔ อย่าง คือ ๑) สันติสสนา อธิบายความชัดเจนแจ่มแจ้ง ๒) สมาทปนา จูงใจให้เห็นจริงชวนคล้อยตามยอมรับและนำไปปฏิบัติ ๓) สมุตเตชนา การเร้าใจให้เกิดความแกล้วกล้า มีกำลังใจ ไม่ท้อต่อปัญหา ๔) สัมปหังสนา การขโลมใจให้เกิดความร่าเริงเบิกบานใจ เปี่ยมด้วยความหวัง

ปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนามี ๓ อย่างคือ ๑)อิทธิปาฏิหาริย์ คือ ฤทธิ์ทางใจที่เป็น อัจฉริยะ เช่น การใช้เวทย์มนต์คาถาได้ ๒) อาเทศนาปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์ คือ การทลายใจคนอื่นได้ ๓) อนุศาสนิปาฏิหาริย์ คือ คำสอนที่เป็นอัจฉริยะ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับดวงจิต คือสำรวมตั้งจิตให้เป็นสมาธิเพื่อเป็นบาทฐานของสมณะและวิปัสสนาญาณ เข้าสู่สภาวะธรรมอันมีปิติ ๕ เป็นต้น จึงจะบรรลุเข้าถึงอารมณ์ของฌานจริงๆ อารมณ์ของรูปฌานนั้นท่านให้ฝึกกลืนบ้าง ใช้น้ำคาถาปริกรรมบ้าง สุดแท้แต่อุปนิสัยของผู้ที่ได้สั่งสมบำเพ็ญมาในอดีต ทำให้เกิดความชำนาญในอารมณ์ เรียกว่า วลีชำนาญในการนี้ ชำนาญในการเข้า-ออกเป็นอารมณ์ ชำนาญในการตั้งจิตให้เป็น ทรงอารมณ์จิตให้ได้ ลดจิตเป็น เพิ่มจิตเป็น จนสงบนิ่งจริงๆ นิ่งจนสามารถเคลื่อนไหวได้ สามารถสลัดจิตให้ชำนาญในอารมณ์ได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว ตามใจปรารถนา

การใช้ปาฏิหาริย์ของพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่นั้น พระพุทธเจ้าทรงใช้อนุศาสนิปาฏิหาริย์ในการเผยแผ่พระศาสนามากกว่าที่จะแสดงฤทธิ์ให้เขากลับ แต่เพื่อให้เข้าใจรู้แจ้งในพระสัทธรรมและเชื่อในการกระทำ มากกว่าที่จะเชื่อในเรื่องการอ้อนวอนเช่นสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป้าหมายที่แท้จริงในการเผยแผ่ศาสนาจึงเพื่อให้คนเข้าใจพระสัทธรรม ซึ่งบางครั้งอาจใช้วิธีที่หลากหลาย แต่ก็มีจุดหมายปลายทางเดียวกัน ส่วนในเรื่องของปาฏิหาริย์นั้นเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูที่ยิ่งใหญ่ของโลก เข้าใจในจิตวิทยาของมนุษย์เป็นอย่างดี ทรงเลือกใช้ ในบางสถานการณ์เท่านั้น จึงทำให้พระองค์สามารถประกาศพระศาสนาได้อย่างรวดเร็วและมีผู้บรรลุธรรมตามพระองค์เป็นจำนวนมาก พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญอนุศาสนิปาฏิหาริย์ซึ่งเป็นปาฏิหาริย์ที่ปรากฏในหลักคำสอนของพระองค์ อนุศาสนิปาฏิหาริย์นั้นเกิดจากการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนที่ทรงสมมติบัญญัติเอาไว้ ซึ่งเมื่อปฏิบัติธรรมได้จริงย่อมทำให้จิตตั้งอยู่ในคุณธรรมความดีไม่หวั่นไหวเพราะกิเลสทั้งปวง เป็นปาฏิหาริย์ที่สำคัญมากกว่าอิทธิปาฏิหาริย์และอาเทศนาปาฏิหาริย์

Thesis Title : An Analytical Study of the Three Miracles Usage of the Buddha
and Disciples in Buddhist Propagation

Researcher : Phra Wichai Paññādhara (Kaewbuala)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committees

: Phramaha Pramuan Thanadtatto, Pali VI, B.A. (Thai), M.A.(Ling.),
Ph.D.(Pali&Bud.)

: Dr. Prayoon Saengsai (Pali IV, B.A., M.A. (Ed.), P.G. Dip.
(Journalism), Ph.D. (Education)

Date of Graduation : 29 / MARCH / 2013

ABSTRACT

This research had three main purposes: (1) to study a way of the Buddhist propagation made by the Buddha and his disciples, (2) to study the principles of three miracles in Theravada Buddhism, and (3) to study analytically the use of three miracles to propagate Buddhism by The Buddha and his disciples.

A result of this study was found that ways of the Buddhist propagation made by the Buddha and his disciples were to live nobly in the form of Brahma-cariya. They went to meet people with a main purpose to help them and make both people and heaven beings peaceful and happy. In this Buddhist propagation, the Buddha urges his disciples to do it without praying and begging those human beings and heaven beings for things because some group of those beings had a wrong view. Thus, Buddhism was useful both for heaven beings and human beings.

A way of Dhamma propagation made by the disciples was not different from the Buddha's techniques. It started with making the conversation and then, persuading people to understand Buddhist principles more and more. There was great intention and the use of sweet, fluent, and proper words to instruct people or embrace the respectful propagation according to four types of teaching: 1. Sandassana—to describe the points clearly, 2. Samaadapana—persuasion of listeners to accept and take principle into their practice, 3. Samuttejana—to urge the listeners to practice happily without escaping the faced problems, 4. ampahangsana—to console the listeners and make them joyful without possible hope.

Miracles in Buddhism were divided into three types: (1) Iddhi-pathihariya—marvel of psychic power or the use of the magic, (2) Adesana-pathihariya—marvel of mind-reading, and (3) Anusasani-pathihariya—marvel of teaching. This depended upon the mind that was made with great concentration as a base of tranquility and insight meditation. Then, mind went to the state of the fivefold rapture until it achieved the realm of absorption. The absorption was generally made with contemplation on the gazed objects (kasina) or noted words. The proper way of practice depended upon the past experience and habit that a person had embraced from the past to the present. The skill of contemplation on that object was called ‘Vasi’: the skill of thinking, going in and coming out, controlling mind, making mind concentrated, reducing the intensity of concentration, adding the intensity of concentration, moving mind, and interchanging mind just as the meditator wanted.

The use of miracles was made by the Buddha himself. He actually used miracles to propagate Buddhism rather than the use of psychic power to make people frightened. He tried to make those people understand truths and believe in their action rather than to make them believe in praying and begging the holy things. The main purpose of Buddhist propagation was to make people understand the Buddhist principles. Sometimes, there was the use of many ways to propagate but it still had the same purpose. However, the miracles were a witness to confirm that the Buddha was a great master in the world. Because he understood clearly the human mind, he could propagate his religion quickly and there were a lot of people to attain the enlightenment after the Buddha. Generally, the Buddha praised Anusasani-pathihariya—marvel of teaching. This miracle came from following the Buddha’s teachings. When one followed the Buddha’s teaching carefully, one was successful in all miracles: marvel of psychic power, marvel of mind-reading, and marvel of teaching. Thus, mind was placed in good action without all attraction because of the attack of defilement.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความมีเมตตาธรรมจากคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยเฉพาะพระมหาประมวล ฐานตุโต, ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์, ดร.ประยูร แสงใส กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ดูแลเอาใจใส่คอยตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งเนื้อหาวิชาการและรูปแบบขอกราบขอบพระคุณ/เจริญพรเป็นอย่างยิ่งในความเมตตาของทุกๆ ท่าน

ขอกราบขอบพระคุณ ท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิอาจารย์(ทองใบ ปกสุโสโร) ประธานสงฆ์ วัดนาหลวง(อภิญญาเทสิตธรรม), พระครูภวนาโพธิคุณ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ บ้านโนนทัน รวมทั้งพระอาจารย์ทุกรูปที่อยู่ภายในวัดโพธิ์ ที่มีเมตตาจิตเสมอมาและขอเจริญพรฆราวาสทุกๆ ท่านที่สนับสนุนให้ความอุปถัมภ์ในเรื่องจตุปัจจัย ทั้ง ๔ ประการ เพื่อใช้ในการศึกษาจนสำเร็จผลในครั้งนี้

ขอขอบคุณ/เจริญพร บุคลากรห้องสมุดวิทยาเขตขอนแก่น ซึ่งได้อำนวยความสะดวกด้วยดีในการค้นคว้าข้อมูล ตลอดถึงคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น ที่ให้คำปรึกษาแนะนำเพิ่มเติมให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขออนุโมทนา กับเพื่อนสหายธรรมผู้ร่วมศึกษาปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตทุกรูป

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอบูชาคุณพระรัตนตรัย บิฑามารดาครูอุปัชฌาย์อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน และขออุทิศความดีทั้งปวงของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้แก่บูรพาจารย์ ตลอดถึงผู้เป็นบัณฑิตทางพระพุทธศาสนาและผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ตลอดถึงสรรพสัตว์ทั้งหลาย ขอท่านจงมีส่วนแห่งบุญกุศลนี้ด้วยกัน ทุกคน ทุกคน ทุกท่าน เทอญฯ

พระวิชัย ปญญาธโร (แก้วบัวลา)

๑๕ มีนาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ขอบเขตในการวิจัย	๕
๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการจากการวิจัย	๑๑
๑.๘ กรอบแนวความคิดในการวิจัย	๑๒
บทที่ ๒ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าและพระสาวก	๑๓
๒.๑ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า	๑๓
๒.๒ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสาวก	๒๖
๒.๒.๑ พระมหากัสสปะเถระ	๒๖
๒.๒.๒ พระสารีบุตรเถระ	๒๘
๒.๒.๓ พระมหาโมคคัลลานเถระ	๒๙
๒.๓ โวหารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓๔
๒.๔ สรุป	๓๖
บทที่ ๓ ปาฏิหาริย์สามในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๓๓
๓.๑ ความหมายของปาฏิหาริย์	๓๓
๓.๒ ประเภทของปาฏิหาริย์	๔๔

๓.๓ ความสำคัญของปาฏิหาริย์	๔๘
๓.๔ ลักษณะของปาฏิหาริย์	๕๓
๓.๕ วิธีการปฏิบัติเพื่อให้เกิดปาฏิหาริย์	๖๑
๓.๖ ผลของการปฏิบัติทำให้เพื่อให้เกิดปาฏิหาริย์	๖๕
๓.๗ สรุป	๗๓
บทที่ ๔ วิเคราะห์การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า และพระสาวก	๗๕
๔.๑ การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า	๗๕
๔.๒ การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่ของพุทธสาวกในสมัยพุทธกาล	๘๐
๔.๓ การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่สมัยหลังพุทธกาล	๘๒
๔.๔ การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่ในสมัยปัจจุบัน	๘๔
๔.๕ ประโยชน์การใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๘๕
๔.๖ ข้อควรระวังในการใช้ปาฏิหาริย์	๘๖
๔.๗ สรุป	๙๑
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๙๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๒
๕.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัย	๙๔
บรรณานุกรม	๙๕
ประวัติผู้วิจัย	๑๐๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา/เล่ม/ข้อ และหน้า ตามลำดับ เช่น อง.ติก. (ไทย). ๒๑/๓๕/๑๘๕. หมายถึง อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต (ภาษาไทย) เล่มที่ ๒๑ ข้อที่ ๓๕ หน้า ๑๘๕.

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
ส.สพ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพยตนวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย	จตุกกนิปาตปาลิ	(ภาษาบาลี)
อง.ปัญจก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตุตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อญฐก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อญฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาบาลี)
ข.อติ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อติวุตตกะ	(ภาษาไทย)

จุ.ม.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	จุททกนิกาย	มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)
จุ.ธ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	จุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
จุ.ป.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	จุททกนิกาย	ปฐีสัมภิตามรรค	(ภาษาไทย)
จุ.อป	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	จุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)
จุ.เถร.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	จุททกนิกาย	เถรคาถา	(ภาษาไทย)
จุ.พุทธ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	จุททกนิกาย	พุทธวงศ์	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
อภิ.สั.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้คัมภีร์อรรถกถาอ้างอิงจาก พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปลชุด ๕๑ เล่ม ฉบับมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗. โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา/เล่ม/ภาค/หน้า เช่น วิ. มหา.อ.(ไทย) ๑/๑/๒๑๑. หมายถึง วินัยปิฎก มหาวิภังค์ อรรถกถา เล่มที่ ๑ ภาค ๑ หน้า ๒๑๑

อรรถกถาพระสูตรตันปิฎก

จุ.ธ.อ.	(ไทย)	=	จุททกนิกาย	ธรรมบท	อรรถกถา	(ภาษาไทย)
---------	-------	---	------------	--------	---------	-----------

ปกรณ์วิเสทานิ

วิสุทฺธิ.	(บาลี)	=	วิสุทฺธิมคฺคปกรณ์	(ภาษาบาลี)
มจฺกฺลตฺถ.	(บาลี)	=	มจฺกฺลตฺถทีปนี	(ภาษาบาลี)